

Erindringer skrevet af William Elmgreen (af W.E.s selvbiografi er dette kun hans erindringer fra Lemvig. Det resterende ligger i vores arkiv og kan læses, alt er skrevet på engelsk, da W.E. emigrerede til Australien.)

Mine første 10 år:

min ankomst i denne vidunderlige verden, fandt sted på øen Fyn i Svendborg, den mest vidunderlige by i Danmark, nær øen Tåsinge og Svendborgsund. Min far var nær druknet der, før jeg blev født, da han tippede rundt i en sælskindskajak, som han havde haft med hjem fra Grønland. Han havde hovedet under vand, da en venlig person reddede hans liv – og mit. År senere spurgte jeg min mor; ”hvad skete der med fars sælskindskajak?” min mors svar var kort og konkret; ”det forsvandt”. Ni uger efter min fødsel, blev jeg døbt William, efter min bedstefar, i Vor Frue Kirke i Svendborg.

Min bror kom et år efter mig, vi kom hurtigt til at ligne hinanden rigtig meget. Da han var omkring tre, spurgte folk om vi var tvillinger. Christian svarede som regel; ”nej min bror er fire måneder ældre end mig”. Det var vidunderlig at have en yngre bror, selv om forskellen var mere end de før omtalte fire måneder. Vi boede i Svendborg endnu et par år, indtil vi alle – far, mor og tre børn, Paula 6, jeg 3 og Christian 2 år – flyttede til en lille by i nordvest Jylland kaldet Lemvig. Jeg husker svagt turen med tog ca. 200 mil væk. Vi havde alle kighoste, så vi larmede i toget med vores hoste. Vi flyttede ind i en lejlighed lige overfor kirken i centrum af byen.

Den første april 1908, da jeg var 6 år, startede jeg i Lemvig kommunale folkeskole og livet begyndte virkelig for mig. Piger og drenge blev sat i samme klasse 6 dage om ugen, fra kl. 8 om sommeren og kl. 8.30 om vinteren, for at lære at læse og skrive.

I maj 1909, da jeg var syv år, ventede min mor barn. Natten før det skete, sad min bror og jeg sammen med hende i sofaen i spisestuen og hun fortalte os, at vi meget snart ville få en lillesøster eller bror. Vi var meget spændte på den glædelige begivenhed, som skete den følgende dag, da Victoria blev født. Vi fik besked om at være stille, da vores mor ikke havde det godt. Senere opdagede jeg, at der blev sat klodser under fodenden af hendes seng. Jeg blev informeret om, at min mor var alvorlig syg. Den følgende dag, da Christian og jeg var udenfor, så vi vores læge komme og parkere sin cykel udenfor vores hjem. Læger kom sjældent til børnefødsler og vi undrede os over, hvorfor han var blevet tilkaldet. Da han gik kort efter, vidste vi noget var helt forkert og vi løb hjem. Da fik vi at vide, at mor var død. Min far og andre der var tilstede græd og min far sagde; ”mor sover”. Jeg blev dybt chokeret og græd højlydt. Uger efter kunne jeg stadig ikke tro, at min mor ikke var længere. Og måneder efter, når jeg gik i seng om aftenen, var jeg sikker på, jeg ville vågne op næste morgen og finde ud af, at alt havde været en forfærdelig drøm. Min ældste søster Paula, der var næsten ti dengang, græd sig i søvn nat efter nat i flere måneder. Paula selv døde selv senere i samme alder som mor, da hun fik sit andet barn. Jeg har ofte tænkt på om måske blodtransfusion kunne have redet dem begge.

Senere om sommeren tog vi alle til København og min far ansatte en husholderske, som havde boet nær hovedstaden. Hun tog så med hjem til Lemvig. To år senere blev min far gift med hende og de byggede et to etager hus på ”Kukmandsbakken” med en vidunderlig udsigt over Lemvig Fjord og søen. Huset fik navnet Bella Vista, som betyder skønne udsigt på italiensk. Det var tegnet af min onkel Christian Elmgreen, som var civilingeniør

Gennem disse år var det ikke ualmindelig for drenge og piger at finde flintespidsler og endda tilhuggede økser fra stenalderen, de var helt op til 8000 år gamle. Dem fandt vi på markerne nær ved vores hjem. Nu til dags kan Lemvig Museum fremvise en stor samling af disse værktøjer.

Mellemskolen – 1913:

I 1913 da jeg var 11, var jeg til eksamen for at kunne fortsætte i mellemskolen. Jeg bestod og startede der den 1.april. Jeg begyndte som nummer 14 ud af 20 i klassen. ”Det var ikke særlig flot” sagde min far. Da vi var halvvejs i skoleåret, tilbød han mig en nye cykel, hvis jeg kunne forbedre

mine karakterer og være i toppen af klassen ved skoleårets slutning. Jeg arbejdede hårdt for at indfri dette til min far og mine ambitioner gav resultat, så jeg blev nummer 2 ved skoleårets slutning dette år. "Det var synd" sagde min far "du må indse, du nåede det ikke helt". "Ja det indser jeg" sagde jeg, for jeg kendte min far. På juleaften, var jeg overrasket over, at der ikke var nogen gave specielt fra ham. Han gav mig altid noget rart til jul. Pludselig opdagede jeg en skinnede ny cykel i et hjørne, bag det kæmpe store juletræ. På sadlen sad et gavemærke, hvorpå der stod "William" – en uforglemmelig overraskelse for en elleve år gammel dreng.

I den første del af mellemskolen begyndte drenge og piger at lære udenlandske sprog, nemlig engelsk, en time om dagen, seks dage i ugen. Jeg læste det i fem år. Meget af tiden blev brugt på udtalelse, tungens stilling og munden/læbernes form, så vi kunne udtale alle disse særegne udenlandske lyde. Et billede blev tegnet på tavlen, det viste ansigtet på en stakkels fyr, der prøvede at placere sin tunge og læber i de umulige stillinger som foreskrevet. Vores lærer gik omhyggelig fra elev til elev, for at udtale de sværeste lyde, alt i mens han spyttede i øret på hver eneste elev. I mellemskolen læste jeg også tysk fire år, svensk i to år og fransk i et år. Senere da jeg havde modtaget 8 års ingeniør undervisning og eksamen, læste jeg engelsk endnu to år og tysk i et år men hovedsageligt fagligt.

Om vinteren løb piger og drenge på ski, i bakkerne der omkransede byen, når vejret tillod det. Og når den store sø var dækket af et tykt lag is, blev en stor lampe sat midt på isen, som så oplyste et stort cirkelformet område. Her skøjtede såvel unge som gamle om aftenen. Drengene og pigerne legede en tagfat leg, der blev kaldet for "Columbus". Den gik ud på at en dreng skulle fange en pige og så skulle parret fange en anden pige eller dreng, som regel valgt af pigen. Så var de tre, nu skulle de fange endnu en partner, så de var fire. Derefter skulle de dele sig i to hold og gå på jagt. Sådan blev de ved til de opdagede, hvor sent det var og måtte så skynde sig hjem i seng.

En kold vinter og jeg mener rigtig kold, snedriverne var mange steder flere meter høje. Da designede og byggede min bror og jeg en bobslæde. Vi brugte et meget langt gammelt strygebræt, som den øverste del. Slæden var styret med et styretøj ligesom i en bil og styretøjet var gennemført med en skøjte på en tynd aksel, boltet til et hængslet sæde, som bar en lille passager, der fulgte konturerne på den snedækkede undergrund. Lange stålwirer rullet rundt om en tønne under styretøjets hjul foran, fik skøjten på en tynd aksel i bag til at fungere, som så styrede slæden. Den kunne bære op til seks passagerer og var faktisk en kopi af en mindre slæde hjembragt fra Tyskland lige efter 1. verdenskrig. Pigerne fra vores skolen kom belejligt til at trække slæden op ad de store bakker, og de blev venligst belønnet med en tur ned i høj fart. Det var kun min bror og jeg der kunne styre slæden og vi måtte bruge briller for at beskytte vores øjne mod det enorme vindtryk på nedturen. Vi måtte begge to øve med en tom slæde, før vi kunne medbringe passagerer.

Vi måtte begge prøve slæden mange gange, førend vi kunne tage passager med. Vores slæde blev kaldet for "familie grisen", fordi et sådan dyr var blevet holdt hos noget af vores familie under 1. verdenskrig, da der var streng rationering.

En dag, da vi kørte ned ad bakken som et lyn, ramte jeg et norsk stål bobslæde. Den var ejet af en vred misundelig deltager. Han trak den lige tværs over min bane, den foræder. Resultatet: en måned i sengen med et slemt betændt sår på mit venstre skinneben og et grimt ar for resten af livet.

I 1917 og 1918 bestod jeg henholdsvis mellem og afsluttende eksamen, med karakterer som nummer 3 og 4 på top listen. Min ældste søster Paula gjorde det meget bedre end det; to år i træk gjorde hun det næsten umulige at få 100 % topkarakterer. Hendes utrolige præstation blev trykt i alle danske aviser.

Livet i Lemvig:

Teateret i Lemvig blev bygget, mens jeg voksede op. Det var moderne og havde en standart scene, der var egnet til næsten alle slags opførelser undtagen the Grand Opera.

Det kunne også rumme et publikum på 1000 personer, inklusiv ståpladserne på balkonen. Der var ikke varme på scenen desværre, for en kold vinteraften, hvor en norsk primadonna havde hovedrollen i Dollar Prinsessen, nægtede hun at synge, fordi det var så koldt. Producenten reddede forestillingen ved at foreslå, at hun kunne bære hendes elegante minkfrakke på scenen. Jeg vil aldrig glemme hendes smukke stemme.

Mit indledende bekendtskab med scenen og operaen var som en ekstra statist, hvilket på dansk betød; stå stille på scenen og hold munden lukket. Jeg var en ekspert. Honoraret for min optræden var altid to dejlige billetter, som jeg solgte ved døren til fuld pris, inden showet startede. Nej, jeg var ikke nogen billethaj. Jeg var med i Barberen i Sevilla, hvor en berømt dansk skuespiller havde hovedrollen. Mit var en mindre rolle. Nogle år senere, fik jeg rigtig god mulighed for at vise mit store talent. Da jeg blev valgt til formand for Lemvigs dilettantforening og blev involveret i adskillige dilettant opførelser. Jeg fik altid rollen som en gammel mand.

Da jeg var en ung mand i Danmark, syntes jeg at piger var et godt selskab. De syntes at have mere sund fornuft end drengene. Jeg har stadig den opfattelse. Jeg havde altid en god veninde, men kunne ikke drømme om at have et tæt og intimt forhold til nogen af dem. Jeg var sikker på, at det ville betyde enden på et godt venskab. Pigerne i Lemvig var ikke dumme, de smukke skønjomfruer var meget bevidste om deres sårbarhed.

Sidste gang jeg besøgte Lemvig, for at fejre vores sølvbryllup i 1972, efter at have været udvandret i 33 år, mødte jeg en del fra min egen generation. De var forandret! En charmerende gammel dame fortalte mig, at hun havde gået i min klasse. "Umuligt" sagde jeg " du er alt for gammel". "Du er heller ikke helt ung længere" var hendes svar og jeg måtte holde med hende. Jeg kunne huske hende, så snart hun sagde hendes navn. Sidst jeg så hende (i 1918), var hun klassens smukkeste pige.

En dag i 1919 i Thyborøn, (en fiskerby ca. 16.km fra Lemvig) var seks teenager drenge, som havde drukket temmelig meget, på vej langs kysten ved Vesterhavet. De fik øje på en hornmine i vandkanten. En af drengene lokkede de andre til at ramme den med sten. Snart skød de alle til måls efter den på kort afstand. En dreng som var ældre end disse drenge, så dem og råbte, at de skulle stoppe omgående, mens han løb for sit liv. Han var kun ca. 50meter væk da minen eksploderede, det kunne høres helt til Lemvig. Der blev et enormt krater på stranden. Øverst befalende på et kystbevogtnings skib, der lå ved kaj i Thyborøn havn, så den store sorte sky og hørte den øredøvende eksplosion. Han løb til stedet og fandt de fem af drengene rundt om kanten af krateret, alle slået til døde af eksplosionen. Mens han vendte dem om for at sikre sig, at de var døde, opdagede han den sjette af drengene der lå over 100meter væk. Han løb over til ham og opdagede at han stadig var i live, men alle knogler i kroppen var knust. Øverst befalende ringede og rekvirerede en ambulance fra Lemvig. Den eneste overlevende blev hurtigt bragt til hospitalet og gennemgik utallige operationer de næste to år. Han blev fuldstændig forkrøblet og kunne hverken bruge arme eller ben. Der blev holdt en meget stor begravelse for de fem drenge. Gamle mennesker i Lemvig kunne stadig huske det.

Ved slutningen af første verdenskrig gik en tysk ubåd, U20, på grund på vestkysten 9km ud for Lemvig. Besætningen blev samlet op af et andet tysk fartøj. Det var denne ubåd der havde sunket det store skib Lusitania i 1915.

Min bror og jeg nåede dertil, hvor vi begge havde bestået vores realeksamen. I vores hjem var det en tradition at fejre sådanne store begivenheder. Festen bestod af middag tilberedt af en af Lemvigs førende kokke og efterfølgende var der dans. Det var næsten altid lancier vi dansede. Her valgte pigerne deres partner ved at forære den udvalgte dreng en rose. De mest charmerende drenge fik hurtigt roser. Jeg husker den mest fortryllende lancier af dem alle. Efter middagen kom husets datter, en slank og smukt klædt pige – hun var ballets dronning, langsomt ind midt på gulvet, siddende på en slæde med et væld af blomster, der var fæstnet på et slags juletræ, som hun holdt i

sin favn. Ballets piger tog blomsterne og gav dem efter hver dans til den dreng, de syntes bedst om. Slæden, som var på små hjul, blev trukket af en lille ”hest”, alias en foxterrier der var klædt ud som en hest. Det så ægte ud og blev belønnet med en klapsalve af både unge og ældre. Ved aftenens slutning, blev den mest hjælpsomme dreng dekoreret med dansens blomster. Han blev derefter bedt om at træde ind midt på dansegulvet og lykkeønsket, hvorefter alle pigerne klappede. Lemvigs danseorkester var førsteklases, de spillede tidens populære melodier. Efter ballet samledes alle udenfor og drengene fulgte pigerne hjem. Nogle par protesterede, men blev holdt fast og fulgtes pænt hjem.

1919: Arbejdede i København hos Burmeister og Wain.

Efter min realeksamen udsatte jeg mig selv for otte års hård uddannelse, for at blive marine og skibs ingeniør, som min far. Og som for ham foregik min uddannelse også hos Burmeister & Wain i København.

Det var så den del af William Elmgrens selvbiografi, vi har valgt at tage med på vores hjemmeside. Resten af William Elmgrens selvbiografi foregår i udlandet, hovedsageligt i Østasien, dog afbrudt af enkelte hjemmebesøg i Lemvig. Han sejlede med flere store skibe, men arbejdede dog også i forskellige lande. Han valgte til sidst at bosætte sig i Australien, hvor han stiftede familie. Selvbiografien har vi modtaget fra hans søn, og resten af den ligger her på museet, hvor den kan læses, men som allerede nævnt, at alt er skrevet på engelsk.